

Европейски съд по правата на човека

Дело Смирнова срещу Русия (Smirnova v. Russia)

Жалби №№ 46133/99 и 48183/99

Решение от 24 юли 2003 на III отделение на Съда, станало окончателно на 24.10.2003 г.

(резюме)*

Чл. 5: законност и продължителност на задържането; **чл. 6:** разумен срок на наказателния процес; **чл. 8:** право на личен живот

За опасността от укриване не може да се съди единствено на основата на тежестта на евентуалната присъда. Тя трябва да бъде преценявана с оглед на други релевантни фактори, и по-специално личността на обвиняемия, неговите нрави, имуществото му, връзките му с държавата, в която е подложен на наказателно преследване, и международните му контакти.

Когато обвиняемият е бил задържан повече от веднъж в рамките на едно и също наказателно производство, трябва не само общата продължителност на задържането да е разумна, но и повторемостта на задържането да съответства на чл. 5, т. 3.

Когато обвиняемият е бил задържан като мярка за неотклонение, самият факт на задържането му е фактор, който трябва да бъде отчетен при преценката дали делото е било разгледано в разумен срок.

Изземването на паспорт представлява намеса в личния живот, когато документът е необходим за всекидневния живот. Намесата в личния живот може да бъде последица не само от еднократен акт, но и от множество ежедневни неудобства, взети като цялост.

Фактите по делото

Жалбоподателките г-ца Е.С. и г-ца И.С. са сестри близначки, руски гражданки, и живеят в Москва. На 5 февруари 1993 г. срещу тях било образувано наказателно производство по подозрение в извършване на измама, свързана с банков кредит. На 26 или 27 август 1995 г. Е.С. била задържана под стража като мярка за неотклонение. Няколко дни по-късно ѝ било повдигнато обвинение.

На 5 септември 1995 г. производството срещу И.С. било спряно.

След задържането на Е.С. нейният адвокат подал молба за изменение на мярката за неотклонение. На 13 септември съдът приел, че е твърде късно жалбата да бъде разгледана, тъй като предварителното производство вече е приключило.

На 26 март 1996 г. следствените органи внесли делото в районния съд на Тверск. На 21 март 1997 г. съдът се произнесъл, че не са събрани доказателства за всички престъпления, които Е.С. може би е извършила. Съдът приел, че липсва основание за спиране на производството срещу И.С., тъй като имало

---

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

доказателство за нейното участие в престъпление. Съдът върнал делото за доразследване. По свой почин съдът възобновил наказателното производство срещу И.С. Било разпоредено Е.С. да остане задържана под стража, а И.С. да бъде задържана веднага, след като бъде установено нейното местонахождение.

И двете жалбоподателки обжалвали това определение, но на 23 юли 1997 г. Московският градски съд отхвърлил жалбите им.

Тъй като И.С. продължавала да се укрива, било решено делото срещу нея да бъде отделено и спряно. Срокът на задържане на Е.С. бил продължен.

На 9 декември 1997 г. Люблинският московски районен съд изменил мярката за неотклонение на Е.С., тъй като удължаването на задържането ѝ било незаконно и поради влошеното ѝ здраве. На 15 декември 1997 г. делото срещу Е.С. било внесено в съда за втори път.

На 30 март 1999 г. полицията задържала И.С. Производството срещу нея било възобновено.

Второто гледане на делото срещу Е.С. било проведено на 31 март 1999 г. Съдът приел, че поради връзката между престъпленията, в които сестрите са обвинени, делата следва да бъдат съединени. Отбелязал освен това, че на Е.С. не е била предоставена достатъчна възможност за запознаване с материалите по делото. В резултат делото било върнато за доразследване. На същата дата Е.С. била задържана на основание тежестта на обвинението. Определението на съда влязло в сила, след като било потвърдено от въззивната инстанция.

На 29 април 1999 г. Люблинският районен съд уважил молбата на И.С. за изменение на наложената ѝ мярка за неотклонение, тъй като разследващите органи не били представили убедителни доказателства в подкрепа на продължаващото ѝ задържане. Следствените органи обжалвали определението и на 19 май 1999 г. Московският градски съд уважил жалбата. Независимо от това към тази дата И.С. вече била освободена от затвора.

На 20 май 1999 г. районният съд на Тверск приел, че делото срещу И.С. трябва да бъде върнато на следствените органи, за да бъде съединено с това срещу Е.С. На 3 септември 1999 г. И.С. била задържана под стража.

На 2 октомври 1999 г. Е.С. била освободена от затвора, тъй като следствието било приключило и срокът за задържане, определен от Главна прокуратура, бил изтекъл. На 7 октомври 1999 г. И.С. също била освободена. И на двете жалбоподателки била определена мярка за неотклонение “подписка”.

На 29 октомври 1999 г. следствените органи внесли делото в районния съд на Тверск. На 10 ноември съдът се произнесъл, че с оглед тежестта на повдигнатите обвинения и “характера на жалбоподателките” те следвало да бъдат задържани под стража.

На 14 януари 2000 г. Конституционният съд разгледал подадена от И.С. жалба и приел, че чл. 256 от Наказателно-процесуалния кодекс е противоконституционен, тъй като оправомощава наказателните съдилища да започват по свой почин наказателно преследване срещу трети лица, които не са участвали в първоначалното производство, да налага мерки за неотклонение и да нарежда извършването на доразследване. Съдът приел, че като образуват наказателни производства, по същество съдилищата поемат прокурорски функции в нарушение на принципа за разделение на властите.

На основата на решението на Конституционния съд председателят на Московския градски съд подал искане за възобновяване на делото на жалбоподателките. На 24 февруари 2000 г. Президиумът на Московския градски съд уважил жалбата. Определенията от 21 март и 23 юли 1997 г. били отменени

по отношение на И.С. Определението от 31 март 1999 г. било отменено по отношение и на двете жалбоподателки. Определенията от 13 и 20 май и от 10 ноември 1999 г. също били отменени. Делото било върнато за доразследване. И.С. била освободена, но сестра ѝ останала в затвора.

На 20 март 2000 г. районният прокурор на Тверск възобновил наказателното производство срещу И.С. Делото срещу нея било съединено с това срещу Е.С. На 20 април 2000 г. предварителното производство завършило. На 25 април в районния съд бил внесен обвинителен акт. На същата дата Е.С. била освободена поради изтичането на определения срок за задържане.

Делото било насрочено за 9 юни 2000 г., но било отложено, тъй като жалбоподателките не се явили, въпреки че неколккратно били призовавани, за да им бъде връчен обвинителният акт. Делото било отложено за 22 август 2000 г., но отново не му бил даден ход, тъй като жалбоподателката не се явила в съда. Тъй като жалбоподателките продължили да не се явяват и не живеели на постоянния си адрес, на 28 август 2000 г. съдът наредил да бъдат задържани под стража, което било сторено на 12 март 2001 г. Съдебното производство било възобновено и на 24 септември 2001 г. съдът продължил срока на задържането им с още 3 месеца.

На 9 януари 2002 г. съдът признал жалбоподателките за виновни и осъдил И.С. на 8 години лишаване от свобода и конфискация на имуществото ѝ, а Е.С. – на 6 години лишаване от свобода и конфискация на имуществото ѝ.

На 9 април 2002 г. Московски градски съд отменил присъдата, прекратил производството и освободил жалбоподателките от изтърпяване на наказанието поради изтичане на предвидената в закона давност. Подсъдимите били освободени в съдебната зала.

При ареста на Е.С. на 26 август 1995 г. следствените органи иззели паспорта ѝ. Е.С. неколккратно подавала жалби. Липсата на паспорт затруднила всекидневния ѝ живот – било ѝ отказвано да бъде наета на работа; една московска клиника я уведомила, че за да получи безплатно медицинско обслужване е необходимо да представи здравна осигуровка и паспорт; по същата причина ѝ било отказано откриването на телефонна линия; Московският нотариат я уведомил, че за извършването на нотариални актове е необходимо да докаже самоличността си и това може да стане например с паспорт; било отказано бракът ѝ да бъде регистриран; била глобена от полицията, тъй като при проверка не представила паспорт.

На неуточнена дата районният съд на Тверск я уведомил, че за определени цели паспортът ще бъде на нейно разположение, но е необходимо да остане в папката по делото, тъй като в противен случай властите няма да могат да я различат от близначката ѝ, която се укривала.

На 31 март 1999 г. в жилището на жалбоподателките отишъл полицай, който трябвало да отведе Е.С. в съда. Объркан от почти еднаквата им външност, полицаят поискал да се представят или да покажат документи за самоличност. Тъй като те отказали и му било известно, че И.С. също е издирвана от полицията, полицаят решил да задържи и двете и ги отвел в полицейския участък.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Твърдяното нарушение на чл. 5 от Конвенцията

48-53. Жалбоподателките твърдят, че многократното им задържане под стража не е било оправдано. Не съществувал риск да се укрият – имали постоянно

местоживеене и единствен източник на доходи в Москва; придържали се към закона и ценели репутацията си; И.С. страдала от сериозно заболяване. Нямало основание и за опасение, че ще попречат на осъществяване на правосъдието. Задържането не било необходимо за предотвратяване извършването на нови престъпления, предвид чистото им съдебно минало и личните им качества, нито съществувала опасност от нарушаване на обществения ред, ако бъдат освободени. Задържането съставлявало санкциониране за жалбите им до международни организации и до Съда – съвпадало с важни моменти в процедурата.

54-55. Правителството поддържа, че жалбоподателките са нарушавали условията, при които са били освобождавани, не информирали властите за движението си, не се явявали в съда. Задържането било съобразно с националното право и имало за основание най-вече опасността жалбоподателките да се укрият. При това освобождаването им от изтърпяване на наказанието съставлявало справедливо удовлетворение за времето, през което били задържани.

А. Общи принципи

“56. Член 5, т. 1, б. “с” от Конвенцията трябва да бъде разбиран във връзка с член 5, т. 3, който образува едно цяло с него (виж *Чула с/у Италия*¹, решение от 22.02.1989 г., серия А, № 148, § 38).

57. При преценката относно продължителността на задържането след датата на влизане на Конвенцията в сила, Съдът взема предвид стадия, до който е достигнало производството. Поради това в тази степен той може да отчете и предишното задържане (виж *Вентура с/у Италия*², №7438/76 г., решение на Комисията по допустимостта от 9.03.1978 г., DR 12, стр. 38).

58. Обвиняемият във всички случаи трябва да бъде освободен преди гледането на неговото дело в съда, освен ако държавата е в състояние да докаже, че съществуват “относими и достатъчни” причини, обосноваващи продължаващото задържане (виж като пример решението от 27.06.1968 г. по делото *Вемхоф с/у Германия*³, серия А №7, стр. 24-25, §12, *Якджъ и Саргън с/у Турция*⁴ от 8.06.1965 г., серия А № 319-А, § 52).

59. Съдебната практика по Конвенцията е утвърдила четири основни допустими основания да бъде отказано освобождаване под гаранция: опасност, че обвиняемият ще се укрие (виж решението от 10.11.1969 г. по делото *Стюгмюлер с/у Австрия*⁵, серия А, № 9, § 15); опасност, че ако бъде освободен обвиняемият ще извърши действия за осуетяване на правораздаването (виж цитираното *Вемхоф*, § 14) или ще извърши нови престъпления (виж решението от 10.11.1969 г. по делото *Матцнетер с/у Австрия*⁶, серия А, № 10, § 9), или ще причини безредици (виж решението от 26.06.1991 г. по делото *Летелие с/у Франция*⁷, серия А, № 207, § 51).

60. За опасността от укриване не може да се съди единствено на основата на тежестта на евентуалната присъда; тя трябва да бъде преценявана с оглед на други релевантни фактори, които могат или да потвърдят наличието на опасност

---

¹ Ciulla v. Italy

² Ventura v. Italy

³ Wemhoff v. Germany

⁴ Yagci and Sargin v. Turkey

⁵ Stögmüller v. Austria

⁶ Matznetter v. Austria

⁷ Letellier v. France

от укриване или да я направят толкова малка, че да не може да оправдае задържането под стража като мярка за неотклонение. В този контекст трябва да се държи сметка по-специално за личността на обвиняемия, за неговите нрави, за имуществото му, за връзките му с държавата, в която е подложен на наказателно преследване, и за международните му контакти (виж решението от 26.01.1993 г. по делото *В. с/у Швейцария*⁸, серия А, № 254-А, § 33).

61. Въпросът дали даден срок на задържане е разумен не може да бъде решаван абстрактно. Дали е разумно даден обвиняем да остане задържан под стража е въпрос, който трябва да бъде разглеждан съобразно с особеностите на всеки отделен случай. Продължаващото задържане може да бъде оправдано единствено ако съществуват конкретни данни за действителна необходимост от обществен интерес, която въпреки презумпцията за невинност надделява над правилото за зачитане на личната свобода (виж цитираното *В. с/у Швейцария*, § 30).

62. На първо място националните съдебни власти са длъжни да гарантират, че в дадения случай задържането на обвиняемия под стража като мярка за неотклонение не надхвърля разумния срок. За тази цел те трябва да изследват всички обстоятелства за или против наличието на действителна необходимост от обществен интерес, която да оправдава допускането на отклонение от правилото за зачитане на личната свобода, като се съобразяват с принципа на презумпцията за невинност. Националните съдебни органи трябва да изложат такива мотиви в определенията си по молбите за освобождаване. Съдът е призван да реши дали е налице нарушение на чл. 5, т. 3 от Конвенцията преди всичко на основата на мотивите към тези определения и на действителните факти, упоменати от жалбоподателя в неговите жалби (виж цитираното *Летелие*, § 35).

63. Доводите за и против освобождаването не трябва да бъдат “общи и абстрактни” (виж решението от 12.12.1991 г. по делото *Клоот с/у Белгия*⁹, серия А, № 225, § 44).

64. В случаите, когато обвиняемият или заподозреният е задържан под стража, той има право делото му да бъде разгледано с предимство и производството да бъде проведено с особено усърдие (виж цитираното *Матцнетер*, § 12).

Б. Приложение на принципите към настоящия случай

65. Съдът отбелязва, че освобождаването на жалбоподателките от изтърпяване на наказанието не ги лишава от статуса им на жертви на твърдените нарушения на Конвенцията, тъй като ответното правителство не е признало извършването на нарушения (виж решението от 28.09.1999 г. по делото *Далбан с/у Румъния*¹⁰, Reports 1999-VI, § 44).

66. Е. С. е била задържана четирикратно: от 26 август 1995 до 9 декември 1997 г.; от 31 март до 2 октомври 1999 г.; от 10 ноември 1999 до 25 април 2000 г. и от 12 март 2001 до 9 април 2002 г. Общо това прави 4 години, 3 месеца и 29 дни. Тъй като Конвенцията е влязла в сила по отношение на Русия на 5 май 1998 г., то само 2 години и 15 дни от този период попадат под юрисдикцията на Съда *ratione temporis*.

---

⁸ W. v. Switzerland

⁹ Clooth v. Belgium

¹⁰ Dalban v. Romania

И. С. също е била задържана четирикратно: от 30 март до 29 април 1999 г.; от 3 септември до 7 октомври 1999 г.; от 10 ноември 1999 до 24 февруари 2000 г. и от 12 март 2001 до 9 април 2002 г. Общо това прави 1 година, шест месеца и 16 дни.

67. В повечето дела по чл. 5, т. 3 Съдът се е занимавал със ситуацията, при която властите са отказали освобождаване на обвиняем или заподозрян, задържан под стража в течение на продължително непрекъснато време. Настоящият случай се отличава по това, че Съдът трябва да разгледа не само дали общата продължителност на задържането е разумна, но и дали повторемостта на задържането е в съответствие с чл. 5, т. 3.

68. Продължителността на задържането на жалбоподателките не е малка сама по себе си. Въпреки това Съдът не може да изключи възможността тя да е била оправдана при дадените обстоятелства.

69. За да стигне до такова заключение, Съдът трябва на първо място да прецени мотивите, които националните власти са изложили, за да оправдаят задържането. Именно тези мотиви се явяват недостатъчни.

70. Действително, определенията, с които Съдът разполага, са забележително сбити и не описват детайлно особеностите на положението на жалбоподателките. Определението на районния съд на Тверск от 31 март 1999 г. обосновава задържането, като се позовава единствено на тежестта на обвинението срещу Е. С. Определението от 10 ноември 1999 г. се позовава на “характера” на жалбоподателките, без да обяснява какъв е той в действителност и защо прави задържането необходимо. По подобен начин на 28 август 2000 г. районният съд на Тверск е разпоредил задържането на жалбоподателките, защото те не се явявали пред съда, без да излага подробности и без да разгледа каквито и да било алтернативни мерки за процесуална принуда.

71. С други думи, повтарящото се задържане на жалбоподателките в хода на едно и също наказателно производство, основаващо се на недостатъчно мотивирани определения, съставлява нарушение на чл. 5, т.т. 1 и 3.

II. Твърдяното нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията

72-76. Жалбоподателките твърдят, че наказателното производство срещу тях не е завършило в разумен срок, в нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията. Делото не било сложно; доказателствата не били многобройни; те правели всичко възможно да ускорят производството, за разлика от властите, които го бавели под различни предлози.

77-79. Правителството твърди, че продължителността на производството се дължи главно на поведението на жалбоподателките, които се укривали, предизвиквали отлагания, подавали многобройни, често неоснователни искания.

A. Общи принципи

“80. При разглеждането на продължителността на производството след датата на влизане на Конвенцията в сила Съдът взема предвид стадия, до който производството е било достигнало. Дотолкова той може да вземе предвид и времето отпреди тази дата (виж цитираното *Вентура*).

81. Периоди, през които жалбоподателят се е укривал, трябва да бъдат приспаднати от общата продължителност на производството (виж решението от 19.02.1991 г. по делото *Джиролами с/у Италия*¹¹, серия А, № 196-Е, § 13).

82. Разумността на времетраене на производството трябва да бъде преценена в светлината на особените обстоятелства по делото, съобразно критериите, установени в практиката на Съда, и по-специално – сложността на делото, поведението на жалбоподателя и поведението на компетентните държавни органи (наред с многото други виж и решението от 27.11.1991 г. по делото *Кемаш с/у Франция*¹², серия А, № 218, § 60).

83. Когато жалбоподателят е бил задържан като мярка за неотклонение, самият факт на задържането му е фактор, който трябва да бъде отчетен при преценката дали е било спазено изискването за произнасяне по същество в разумен срок (виж решението от 25.11.1992 г. по делото *Абдоела с/у Холандия*¹³, серия А, № 248-А, § 24).”

Б. Приложение на принципите към настоящия случай

84. На първо място Съдът трябва да определи частта от производството, която може да вземе предвид.

По отношение на Е.С. производството е започнало на 5 февруари 1993 г., когато властите са предприели наказателно разследване на дейността ѝ. То е завършило на 9 април 2002 г. с постановяването на въззивното решение на Московския градски съд. Следователно като цяло производството е продължило 9 години, 2 месеца и 4 дни. От този период само 3 години, 11 месеца и 4 дни попадат под юрисдикцията на Съда *ratione temporis*. Периодът от 28 август 2000 г. до 12 март 2001 г. трябва да бъде изключен, тъй като през него Е.С. се е била отклонила неправомерно. Поради това периодът, който следва да бъде взет предвид, е 3 години, 4 месеца и 19 дни.

По отношение на И.С. производството също е започнало на 5 февруари 1993 г. То е било спряно на 5 септември 1995 г. и е било възобновено на 21 март 1997 г. На 24 февруари 2000 г. е било спряно за втори път и отново е било възобновено на 20 март 2000 г. Приключило е на 9 април 2002 г. с постановяването на въззивното решение на Московския градски съд. Общата продължителност на производството е 7 години, 6 месеца и 23 дни. Само 3 години, десет месеца и 9 дни от този период попадат под юрисдикцията на Съда *ratione temporis*. Освен това, тъй като от 21 март 1997 г. до 30 март 1999 г. и от 28 август до 12 март 2001 г. И.С. се е била отклонила неправомерно, тези периоди трябва да бъдат изключени. Следователно периодът, който следва да бъде взет предвид, е 2 години, 5 месеца и 27 дни.

85. Що се отнася до сложността на делото, Съдът е съгласен с жалбоподателките, че обвиненията срещу тях не са били особено сложни. Разследването на приписваното им престъпление – кредитна измама и присвояване на чуждо имущество – не би трябвало да продължи с години, ако е било извършвано старателно.

86. Що се отнася до поведението на жалбоподателките, Съдът не е убеден, че те винаги са проявявали готовност да се подчинят на юрисдикцията на съдилищата, тъй като и двете са се укривали от следствените органи в

---

¹¹ Girolami v. Italy

¹² Kemmache v. France

¹³ Abdoella v. the Netherlands

продължение на месеци. Нещо повече, подаването на десетки жалби – дори и същите да са били основателни – може ненужно да отклони вниманието на властите от съществените въпроси.

87. Що се отнася до поведението на властите, Съдът намира, че е имало значителни периоди на бездействие от тяхна страна, за които липсва убедително оправдание. Първоначалното разследване е продължило от февруари 1993 г. до март 1996 г. Първото гледане на делото е било на 21 март 1997 г., почти една година след завършването на предварителното производство. Второто гледане на делото е било на 31 март 1999 г., две години след първото. Последното гледане е на 9 януари 2002 г., почти три години след второто. От една страна с решението на Конституционния съд е предоставена защита срещу незаконните обвинения срещу И.С., но от друга страна то е причинило ново забавяне на производството. В допълнение – чрез произнасянето на оскъдно мотивирани повтарящи се определения за задържане и за освобождаване на жалбоподателките властите са създали у тях чувство за несигурност и недоверие към правосъдието, като с това косвено са ги подбудили да се укриват.

88. Поради горното и с оглед на всички обстоятелства по настоящото дело Съдът приема, че продължителността на производството не съответства на изискването за “разумен срок”. Следователно е налице нарушение на чл. 6, т. 1.

III. Твърдяното нарушение на чл. 8 от Конвенцията

89-93. Е.С. твърди, че изземването на документа ѝ за самоличност, който е от съществено значение за ежедневния живот в страната, съставлява нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

94. Правителството обяснява, че се е налагало властите да държат паспорта, тъй като сестрите неведнъж използвали приликата си, за да ги объркват. Били готови да го връщат на жалбоподателката при важна нужда и я уведомили да това, но тя никога не го потърсила.

A. Дали чл. 8 е приложим

95. Съдът многократно се е произнасял, че личен живот е широко понятие, което не се поддава на изчерпателно дефиниране (виж *Пек с/у Обединеното кралство*¹⁴, № 44647/1998 г., § 57, ECHR 2003). Независимо от това е било посочвано, че то закриля моралната и физическата цялост на индивида (виж решението от 26.03.1985 г. по делото *X. и Y. с/у Холандия*¹⁵, серия А, № 91, §§ 22-27), включвайки правото на частен живот без нежелано внимание. Освен това то осигурява на индивида сфера, в която той или тя да може свободно да се стреми към развитие и реализация на личността (виж доклада на Комисията от 12.07.1977 г. по делото *Брюгеман и Шойтен с/у Германия*¹⁶, № 6959/1975 г., Decisions and Reports (DR) 10, стр. 115, § 55).

96. Съдът отбелязва, че паспортът на Е.С. е бил иззет на 26 август 1995 г. и ѝ е бил върнат на 6 октомври 1999 г. Е.С. не е доказала никакво конкретно събитие, което се е случило след 5 май 1998 г. – датата на влизане на Конвенцията в сила по отношение на Русия – и което като такова би съставлявало, макар и спорно, незачитане на нейния личен живот. Намесата в личния живот на Е.С.

¹⁴ Peck v. the United Kingdom

¹⁵ X and Y v. the Netherlands

¹⁶ Brüggeman and Scheuten v. Germany

обаче е особена с това, че според жалбоподателката тя е последица не от еднократен акт, а от множество ежедневни неудобства, схванати като цялост, които са продължили до 6 октомври 1999 г. Поради това по отношение на времето Съдът е компетентен да се произнесе по положението на Е.С. поне за периода след 5 май 1998 г.

97. Съдът намира за установено, че в ежедневния си живот руските граждани са длъжни да доказват своята самоличност необикновено често, дори когато извършват такива обикновени действия като обмяна на валута или купуване на билети за влак. Освен това паспортът им е необходим и за посъществени нужди като намиране на работа или получаване на медицински услуги. Поради това лишаването от паспорт представлява намеса в личния живот на жалбоподателката (виж, *mutatis mutandis*, *Кристин Гудуин с/у Обединеното кралство*¹⁷, № 28957/1995 г., § 77, ECHR 2002-VI).

2. Дали намесата е била “предвидена в закона”

98. Основният въпрос е дали тази намеса е била оправдана по чл. 8, т. 2 и по-специално дали е била “предвидена в закона” и “необходима в едно демократично общество” за някоя от изброените цели.

99. Съдът припомня, че изразът “предвидени в закона” на първо място изисква мярката, предмет на жалбата, да има основание във вътрешното право (виж решението от 2.08.1984 г. по делото *Малоун с/у Обединеното кралство*¹⁸, серия А, № 82, § 66).

100. Правителството не е доказало, че невръщането на паспорта на Е.С. след нейното освобождаване е имало каквото и да е основание във вътрешното право. Следователно е налице нарушение на чл. 8.¹⁹

Жалбоподателките претендират 350 000 щатски долара като обезщетение за претърпени неимуществени вреди вследствие на емоционалното страдание поради повтарящото се и неоправдано задържане под стража, което често било в претърпкани и нехигиенични затворнически килии. Здравето им се влошило, чувствали се нещастни и онеправдани. Професионалните им кариери се провалили. Задържането под стража ги лишило от техния частен живот, доброто им име и репутация били увредени.

Съдът отбелязва, че някои видове морални вреди, включително и емоционалното страдание, поради самото си естество не винаги могат да бъдат предмет на несъмнено доказване (виж решението от 28.05.1985 г., по делото *Абдулазис, Кабалес и Балкандали с/у Обединеното кралство*²⁰, Серия А №94, § 96). Това не пречи Съдът да присъди обезщетение, ако намери, че разумно може да се приеме, че даден жалбоподател е претърпял вреди, изискващи парично обезщетяване. В настоящия случай е разумно да се приеме, че жалбоподателките са претърпели страдание, тревога и обезсърчение. В допълнение Е.С. е изтърпяла обезсърчение поради това, че не е могла да води пълноценен всекидневен живот поради отнемането на паспорта ѝ. Определяйки обезщетението по справедливост, Съдът присъжда на Е.С. 3500 евро и 2000 евро – на И.С.

¹⁷ Christine Goodwin v. the United Kingdom

¹⁸ Malone v. the United Kingdom

¹⁹ Решението е единодушно по всички въпроси.

²⁰ Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom

Жалбоподателките твърдят, че са им били причинени значителни имуществени вреди, включително пропуснати ползи от неполучено трудово възнаграждение. Съдът заключава, че те не са доказали имуществените вреди, за които претендират обезщетение, действително да са им били причинени вследствие на продължителния период на задържане под стража и на гледане на делото. Нещо повече, целият период на задържане под стража като мярка за неотклонение е бил приспаднал от присъдата (виж решението от 12.12.1991 г. по делото *Toth c/y Австрия*²¹, серия А, № 224, § 91). Поради горното Съдът не намира основание за присъждане на обезщетение.

Като взема предвид правната помощ, получена от Съвета на Европа, Съдът присъжда на жалбоподателките разноски в размер на 1000 евро.

---

²¹ *Toth v. Austria*